Strategija Šeherezade

Kristijan Salmon, *Strategija Šeherezade*,
prevod sa francuskog Iva Brdar,
Clio, Beograd, 2011

Miloš Latinović

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

DOI:10.5937/comman1225145L

Strategija Šeherezade, dovitljive vezirove kćeri, bila je uspešna, jer je vladara Šahrijara, zgađenog i ljutog zbog neverstva supruge, ostavljala u iščekivanju sledeće večeri i uzbudljivog nastavka Šeherezadine beskrajne priče. Šeherezada je, tako, izbegla sudbinu mnogih devojaka koje su sa gnevnom i osvetoljubivim vladarom provodile noć i potom nestajale bez traga, a svet je dobio opciju koja se nameće kao mogućnost – da se pričanjem priča – spasi glava ili bar život učiniti lakšim.

Šeherezadinu taktiku upotrebio Kristijan Salmon francuski pisac i istraživač, istina obrćući poziciju pripovedača, kako bi pokazao da priča kao mreža bačena na našu svakodnevnicu vlada svetom. Samo danas, prema Salmonu, priče pričaju vladari a narod je taj koji iščekuje sutrašnji dan kako bi ponovo „naseo“...

Strategija Šeherezade može se reći nastavak je knjige *Storytelling ili pričam ti priču* istog autora koja je objavljena i kod nas pre godinu dana. Definitivno ih treba koristiti kao valjano štivo koje se prožima, ali knjiga *Strategija Šeherezade* nesumnjivo je korisna istraživačima, no čini se da je i mnogo bliža javnosti koja želi nešto da sazna o konstrukciji političkog života i ponašanjima političara u određenim, često kritičnim, situacijama.

Salmonova knjiga ima vrlo atraktivnu konstrukciju, fragmentarnog izlaganja i efektnog poentiranja na kraju svakog od 26 poglavlja. Pri tome ne beži od

jasnog uzora pronađenog u knjizi *Vladalac* Nikola Makijavelija, pošto očigledno smatra da su i njegovi navodi svojevrsno uputstvo za dobru vladavinu. O tome govori sam autor u uvodu knjige objašnjavajući odabrani naslov verujući da je on najslikovitiji za objašnjenje političkog storitelinga koji postoji „jedino kako bi se produžio već osuđeni politički život i usporilo izvršenje smrtne kazne koju je kralj (odnosno narod) već izrekao protiv njega“.

Opravljanje za nastanak ovakve knjige ne treba preterano tražiti jer je očita kontaminiranost svakodnevnog života politikom ili delovanjem političara, ali je jednako tako jasno da te ličnosti više nemaju ikoničku auru nekadašnjih velikana, nego pripadaju „novoj generaciji političara koji ne mari da se pridržava pravila i protokola vezanih za svoju funkciju“. Zbog toga je i konstatacija na početku knjige: „kriza politike u punom je zamahu“ temeljna i od nje Salmon polazi razotkrivajući probleme, ali i pakovanja u priču mogućih odgovora.

Iskorak u prošlost, pre svega ka Makijaveliju, doziran je i koristan. To se takođe odnosi na teorijske primere ostvarene u praksi koji su sadržani u poglavlju *Sindrom čarobnjaka iz Oza* jer struktura knjige *Strategija Šeherezade*, sledi genezu uspona (ili pokušaja uspona na vrh) određenog političara, njegove reakcije u mandatnom periodu i na kraju period propasti.

Odlična su poglavlja *O muževnosti političarki* ili *O fleksibilnom telu vladaoca i njegovom hodu* koja ukazuju na minucioznost u planiranju majstora javnog nastupa, jer „svakodnevica vlasti sve više liči na performans“, pre kojega vladalac/izvođač pita: „What’s the story?“. To ukazuje da političar današnjice mora biti sposoban da odigra (kao glumac iz večeri u veče) različite uloge, da u određenim situacijama kreira karakter datog lika, da se prilagođava, menja, kao uostalom ljubav, zdravlje, život...

Još jednom naslućujemo konekciju sa inspirativnim *Vladaocem* Nikola Makijavelija, ali ima toga još, jer očito je da moć i mogućnosti vladara u veštini zavođenja i obmane, te sposobnost da u datim situacijama bude prepreden i lukav nije novost u politici, novost je način na koji ta čuda vladalac izvodi. Salmon u svojoj knjizi tvrdi da je taj magični štapić danas politička komunikacija, koju pre svega odlikuje brzina. Dakle, internet, jer uz brzinu komunikacije (informacije, saznanja i sličnog...) on otvara knjigu promenjenog političkog narativa. Internet je taj koji omogućuje vladaru da ubedi narod da se zainteresuju za njegova lična interesovanja „kupatilo njegove supruge, ljubav koju gaji prema kućićima“, ali internet je i mehanizam koji stvara iluziju kod ljudi da, reakcijama, komentarima, u nečemu bitnom učestvuju.

Nulta tačka narativa pripada završnim, a držim i ključnim poglavljima ove knjige, čiji je zadatak da ukažu i razotkriva surovu istinu terorističkog načina sagledavanja stvari/problema danas. Ranije je Salmon citirao američkog bestseller pisca Dona Delila (inače Salmon koristi veliki broj citata N. V. Gogolja, G. Flobera, J. Zamjatina) koji je tvrdio da danas „svetski narativ pripada teroristima“, ali u navedenom odeljku koristeći se pričom Džozefa Konrada iz romana *Tajni agent*, objašnjava da je za Konrada, ali iz za njegovog junaka „suštinski teroristički čin“, u svoj njegovoj apstraktnoj radikalnosti, onaj koji je teško ili nemoguće objasniti. Napadi na političare, verske objekte, restorane ili pozorišta, deluje tvrdi Konrad, istrošeno i „nije više poučno“ pošto sve novine imaju „unapred spremne priče da opravdaju takve pojave“, zbog toga je danas snaga terorističkog čina u njegovoj zagonetnom i neobjašnjivom karakteru. Salmon kaže da je plan napada na Svetski trgovinski centar bio upravo to i da mu je cilj „udarac u srce američkog narativa“. „Vlast je izgubila posed nad narativom“ a „predsednik je zanemio“, ali to je samo mogući početak propasti i nastanak sveta bez priča.

Strategija Šeherezade Kristijana Salmona zanimljiva je knjiga, koja se čita u dahu, a ostavlja utisak ispunjenosti s obzirom da baca ravnomernu svetlost na sve aspekte ovog fenomena. Ona je zgodna hrestomatija za posvećenike sveprihutnijeg *storitelinga*, a za ostale odlični udžbenik u kojem je sadržan „presek savremene lakovernosti“. Ono što se posebno naglašava to je stanje narativa danas i u budućnosti, jer s obzirom na tehnološke mogućnosti priče koje nas očekuju moraju biti privlačne i interaktivne, jer publika nije više pasivna, nego sposobna da stvori „mostove između realnog i virtuelnog sveta“ koji je to sve manje. Piter Gejber, poznati filmski producent, predaje na univerzitetu Kalifornija predmet koji se zove „Ploviti u narativnom svetu“ – zar to nije naš svet.

Strategija Šeherezade jeste jedna „velika prevara, zasnovana na iluziji da će nam jednostavne moralizatorske priče pružiti osećaj sigurnosti bez obzira na to šta se dešava u svetu“.